LV

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS ATZINUMS

(2006. gada 23. februāris)

pēc Latvijas Bankas lūguma
par Banku obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes noteikumu grozījumu projektu

(CON/2006/11)

1. Eiropas Centrālā banka (ECB) 2006. gada 30. janvārī ir saņēmusi Latvijas Bankas lūgumu sniegt atzinumu par Banku obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes noteikumu (turpmāk tekstā – „Noteikumi") grozījumu projektu. Latvijas Banka ir tā nacionālā iestāde, kura pieņems grozījumu projektu.

2. ECB kompetence sniegt atzinumu pamatojas uz Līguma 105. panta 4. punktu un sesto ievilkumu 2. panta 1. punktā Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmumam 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem[1], jo tiesību akta projektā ietverti noteikumi, kas attiecas uz finanšu iestādēm, ciktāl šie noteikumi skar finanšu institūciju un tirgu stabilitāti. Turklāt Lēmuma 98/415/EK 2. panta 2. punkts nosaka, ka neiesaistīto dalībvalstu iestādes ar ECB apspriežas par tiesību aktu projektiem, kas attiecas uz monetārās politikas instrumentiem. ECB Padome šo atzinumu ir pieņēmusi saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas reglamenta 17.5. panta pirmo teikumu.

3. Grozījumu projekta galvenais mērķis, ņemot vērā straujo iekšzemes kreditēšanas pieaugumu, ir paplašināt obligāto rezervju prasības rezervju bāzi un ierobežot kreditēšanas paplašināšanos. Grozījumu projekta mērķis ir arī Noteikumu saskaņošana ar Kredītiestāžu likumu un Latvijas Bankas Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskata un pielikumu sagatavošanas noteikumiem.

Vispārīgi apsvērumi

4. ECB atzīmē, ka, lai gan neiesaistītās dalībvalstis saglabā savas pilnvaras monetārās politikas jomā, tomēr ir lietderīgi pakāpeniski panākt atbilstību Eurosistēmas standartiem, lai šo valstu teritorijā darbojošās kredītiestādes varētu iepazīties ar obligāto rezervju prasībām, kas tiks piemērotas pēc euro ieviešanas Latvijā.

5. Eurosistēmas obligāto rezervju sistēmas pamatā esošais tiesiskais regulējums noteikts: i) Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu 19. pantā, ii) Padomes 1998. gada

1 OV L 189, 3.7.1998, 42. lpp.

23. novembra Regulā (EK) Nr. 2531/98 par obligāto rezervju piemērošanu, ko veic Eiropas Centrālās banka[2], un iii) 2003. gada 12. septembra Regulā ECB/2003/9 par obligāto rezervju piemērošanu[3]. Šo tieši piemērojamo un euro zonas kredītiestādēm saistošo tiesību aktu mērķis ir nodrošināt, ka Eurosistēmas obligāto rezervju sistēmas noteikumi un nosacījumi ir vienādi visā euro zonā. Ņemot vērā iepriekš tekstā minēto Eurosistēmas rezervju prasību tiesisko regulējumu, ECB izsaka šādas piezīmes par grozījumu projektu.

6. Pirmkārt, gatavojoties euro ieviešanai Latvijā, Latvijas Bankai būs jāizvērtē, vai Eurosistēmas prasības var tikt efektīvi izpildītas un vai Latvijā ir veikti vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu, ka saskaņā ar Latvijas tiesību aktiem iestādēm ir nepieciešamās pilnvaras, lai palīdzētu ECB un sadarbotos ar ECB Eurosistēmas obligāto rezervju sistēmai vajadzīgās informācijas vākšanā un pārbaudīšanā.

7. Otrkārt, ņemot vērā to, ka Eurosistēmas obligāto rezervju sistēma ir lielā mērā atkarīga no Eurosistēmas statistikas ziņošanas prasībām, un to, ka izmaiņas statistikas ziņošanas prasībās tieši ietekmē turēto obligāto rezervju apjomu, viena no svarīgākajām sastāvdaļām Latvijas obligāto rezervju sistēmas un Eurosistēmas obligāto rezervju sistēmas atbilstības panākšanā ir tādu statistikas ziņošanas prasību ieviešana Latvijas tiesību aktos, kuras atbilst Eurosistēmas statistikas ziņošanas prasībām.

Īpaši apsvērumi

8. ECB atzinīgi novērtē rezervju bāzes paplašināšanu, jo tas veicina Latvijas ziņošanas prasību tuvināšanos Eurosistēmas ziņošanas prasībām. Pašreizējo Noteikumu 3.2. punkts no rezervju bāzes izslēdz noguldījumus ar noteikto termiņu ilgāku par 2 gadiem, noguldījumus ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu ilgāku par 2 gadiem, neatsaucamos (bez tiesībām atpirkt pirms dzēšanas termiņa) parāda vērtspapīrus ar sākotnējo termiņu ilgāku par 2 gadiem un repo darījumus. Grozījumu projekts svītro 3.2. punktu, iepriekš minētās saistības ietverot rezervju bāzē. ECB atzīmē, ka tas atbilst Regulas ECB/2003/9 3. pantam.

9. Grozījumu projekts Noteikumos iekļauj jaunu 4.2. punktu, kas Latvijas Bankai ļauj katrai rezervju bāzē iekļauto saistību kategorijai noteikt atšķirīgu rezervju normu. Šis noteikums pats par sevi nav pretrunā 4. pantam Regulā ECB/2003/9, kas piemēro fiksētu rezervju normu 0% apmērā noguldījumiem ar nolīgto termiņu ilgāku par 2 gadiem, noguldījumiem ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu ilgāku par 2 gadiem, repo darījumiem un parāda vērtspapīriem ar nolīgto termiņu ilgāku par 2 gadiem, kā arī fiksētu rezervju normu 2% apmērā visām citām saistībām. Tomēr no apspriešanās vēstules izriet, ka saistībām ar sākotnējo termiņu ilgāku par diviem gadiem piemērotā rezervju norma būs lielāka par nulli. Latvijas Bankas Padomei ir tiesības noteikt tādu prasīto

2 OV L 318, 27.11.1998, 1. lpp.
3 OV L 250, 2.10.2003, 10. lpp.

rezervju līmeni, kādu tā uzskata par piemērotu. ECB atzīst, ka šāds noteikums neveicina Latvijas rezervju prasību līmeņa turpmāku saskaņošanu ar Eurosistēmas rezervju prasību līmeni.

10. ECB tāpat atzinīgi novērtē obligāto rezervju prasībām pakļauto iestāžu saraksta ieviešanu, jo tas saskaņo Noteikumus ar 2. panta noteikumiem Regulā ECB/2003/9. Tomēr saskaņā ar 2. pantu Regulā ECB/2003/9 visas euro zonā atrodošās kredītiestādes ir pakļautas obligāto rezervju prasībām, bet Latvijā pašlaik obligāto rezervju prasības neattiecas ne uz elektroniskās naudas iestādēm, ne krājaizdevu sabiedrībām. Pēc Latvijas pievienošanās euro zonai būs jānovērš Eurosistēmas un Latvijas prasību atšķirības, kā tas paskaidrots turpmākajos punktos.

11. Regulas ECB/2003/9 2. panta 1. punkts nosaka, ka šādas iestāžu kategorijas ir pakļautas obligāto rezervju prasībām: a) Konsolidētās banku direktīvas[4] 1. panta 1. punkta pirmajā daļā definētās kredītiestādes, kas nav iesaistītās valstu centrālās bankas (VCB), un b) Konsolidētās banku direktīvas 1. panta 3. punktā definētās filiāles tām kredītiestādēm, kas definētas tās pašas direktīvas 1. panta 1. punkta pirmajā daļā un nav iesaistītās VCB. Konsolidētās banku direktīvas 1. panta 1. punkts definē kredītiestādes kā a) „uzņēmumu, kura uzņēmējdarbība ir noguldījumu vai citu atmaksājamu līdzekļu pieņemšana no plašas sabiedrības un kredītu piešķiršana uz sava rēķina", vai b) elektroniskās naudas iestādi, kas definēta Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. septembra Direktīvā 2000/46/EK par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību[5].

12. Latvijas Kredītiestāžu likuma 1. pants atspoguļo kredītiestādes definīciju Konsolidētās banku direktīvas 1. panta 1. punktā un aptver: a) bankas – kapitālsabiedrības, kas pieņem noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus no neierobežota klientu loka, savā vārdā izsniedz kredītus un sniedz citus finanšu pakalpojumus un b) elektroniskās naudas institūcijas – kapitālsabiedrības, kas emitē un apkalpo elektronisko naudu un kas nav bankas. Tomēr elektroniskās naudas iestādes ir izslēgtas no Noteikumu piemērošanas jomas, jo Noteikumi nosaka obligāto rezervju prasību aprēķināšanas un izpildes procedūru tikai bankām un Latvijā reģistrētajām ārvalstu banku filiālēm.

13. ECB atzīmē, ka uz Latvijā izveidotajām krājaizdevu sabiedrībām neattiecas Kredītiestāžu likums un ka tās ir nepārprotami izslēgtas no Konsolidētās banku direktīvas piemērošanas jomas saskaņā ar Pievienošanās Līguma noteikumiem[6]. Tomēr, kā pausts ECB Atzinumā CON/2005/8 pēc Lietuvos bankas lūguma par noteikumu projektu par kredītiestāžu obligāto rezervju prasībām[7], apstāklis, ka „krājaizdevu sabiedrības ir atbrīvotas no Konsolidētās banku direktīvas piemērošanas jomas saistībā ar uzraudzības mērķiem, automātiski nenozīmē, ka tās ir atbrīvotas arī no

---

4 Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 20. marta Direktīva 2000/12/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu (OV L 126, 26.5.2000, 1. lpp.), kurā jaunākie grozījumi veikti ar Direktīvu 2004/69/EK (OV L 125, 28.4.2004, 44. lpp.).

5 OV L 275, 27.10.2000, 39. lpp.

6 Konsolidētās banku direktīvas 2. panta 3. punkta tehniskie pielāgojumi saskaņā ar 2003. gada Pievienošanās līguma II pielikuma 3. nodaļu.

7 10. punkts.

Eurosistēmas rezervju prasībām, kas noteiktas monetārās politikas nolūkiem. ECB uzskata, ka, lai piemērotu Eurosistēmas rezervju prasības, nepieciešams veikt pārbaudi par to, vai iestāde atbilst Konsolidētās banku direktīvas 1. panta 1. punkta pirmajā daļā noteiktajiem kritērijiem (t.i., vai tās uzņēmējdarbība ir noguldījumu vai citu atmaksājamu līdzekļu pieņemšana no plašas sabiedrības un kredītu piešķiršana uz sava rēķina)."

14. Latvijas krājaizdevu sabiedrību atbrīvojums no ES banku uzraudzības režīma neattiecas uz Eurosistēmas obligāto rezervju prasību piemērošanu, jo banku uzraudzībai un obligāto rezervju prasībām ir ļoti atšķirīgi mērķi. Obligāto rezervju prasību noteikšanas tiesiskais pamatojums ECBS Statūtu 19.1. pantā norāda, ka ECB var pieprasīt dalībvalstu kredītiestādēm turēt obligātās rezerves kontos ECB un valstu centrālajās bankās, lai „īstenotu monetārās politikas mērķus". Pirmā būtiskā obligāto rezervju sistēmas funkcija ir naudas tirgus procentu likmju stabilizācija. Otra nozīmīga funkcija ir strukturālas likviditātes nepietiekamības palielināšana banku sistēmā. Nepieciešamība kredītiestādēm turēt rezerves centrālajās bankās veicina pieprasījuma pēc centrālo banku refinansēšanas pieaugumu, kas, savukārt, ļauj ECB vieglāk vadīt naudas tirgus likmes, izmantojot regulāras likviditātes nodrošināšanas operācijas. Tādējādi to kredītiestāžu loks, uz kurām attiecas obligāto rezervju prasības, atšķiras no to kredītiestāžu loka, uz kurām attiecas kredītiestāžu uzraudzība. Obligāto rezervju prasību jomā termins „kredītiestāde" nepārprotami apzīmē visus finanšu tirgus dalībniekus, kuru darbība ir saistīta ar monetāro kopsavilkuma rādītāju pieaugumu. Attiecīgi, Regula ECB/2003/9 nosaka ļoti specifisku atbrīvojumu režīmu, kas nav saistīts ar atbrīvojumu režīmu Konsolidētajā banku direktīvā. Šajā sakarā jāatzīmē, ka 5. panta 2. punkts Regulā ECB/2003/9 katrai iestādei atbilstoši nosacījumiem piešķir no obligāto rezervju summas atskaitāmu samazinājumu EUR 100 000 apmērā.

15. Saskaņā ar Latvijas Krājaizdevu sabiedrību likuma 2. pantu krājaizdevu sabiedrības var sniegt virkni finanšu pakalpojumu saviem biedriem, tostarp, piesaistīt to noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus un kreditēt tos, kā arī veikt citas tām raksturīgas darbības.

16. Attiecībā uz jautājumu par to, vai Latvijas krājaizdevu sabiedrības pieņem noguldījumus no „sabiedrības" Konsolidētās banku direktīvas kredītiestādes definīcijas izpratnē, jēdziens „sabiedrība" aptver jebkuru fizisku vai juridisku personu, kas nav kredītiestāde vai finanšu iestāde, jo tās iestādes, kuras līdzekļus gūst vienīgi starpbanku tirgos, šajā gadījumā ir izslēgtas no jēdziena „sabiedrība". Ir skaidrs, ka Latvijas krājaizdevu sabiedrības var pieņemt noguldījumus no „sabiedrības". Latvijas krājaizdevu sabiedrība var pieņemt noguldījumus no biedriem, kas var būt fiziskas personas un to laulātie, pašvaldības, arodbiedrības un citas organizācijas. Apstāklis, ka par Latvijas krājaizdevu sabiedrības biedriem var kļūt tikai personas, kuru dzīvesvieta ir vienas pašvaldības teritorijā vai kuras ir kā citādi saistītas ar konkrētu pašvaldību (piem., kā nekustamā īpašuma īpašnieki), vai personas, kuras ir nodarbinātas pie viena darba devēja, vai personas, kuras ir dalībnieki vienā organizācijā, piemēram, arodbiedrībā vai sporta organizācijā, šajā gadījumā nav svarīgs. Galvenais ir tas, ka Latvijas krājaizdevu sabiedrības var pieņemt noguldījumus no

personām, kas nav kredītiestādes vai finanšu iestādes. Tādēļ Latvijas krājaizdevu sabiedrības pieņem noguldījumus no „sabiedrības" Konsolidētās banku direktīvas izpratnē.

17. Ņemot vērā iepriekš minēto, ECB uzskata, ka Latvijā izveidotās krājaizdevu sabiedrības pēc euro ieviešanas atbildīs to kredītiestāžu definīcijai, uz kurām attiecas Eurosistēmas obligāto rezervju prasības Regulas ECB/2003/9 izpratnē. Jāatzīmē arī tas, ka elektroniskās naudas iestāžu un krājaizdevu sabiedrību pakļaušana Eurosistēmas obligāto rezervju prasībām neradīs praktiskas grūtības no statistikas viedokļa, jo abi iestāžu veidi jau tagad ir iekļauti Latvijas Bankas sagatavotajā monetāro un finanšu iestāžu sarakstā.

18. Visbeidzot, ECB var apsvērt dažu pārejas pasākumu noteikšanu Eurosistēmas obligāto rezervju sistēmas piemērošanai pēc euro ieviešanas Latvijā[8]. Tas ietvers pārejas izpildes periodu Latvijā esošajām kredītiestādēm.

Šo atzinumu publicēs ECB interneta lapā.

Frankfurtē pie Mainas, 2006. gada 23. februārī.

[parakstīts]

ECB priekšsēdētājs

Jean-Claude TRICHET

8 Kā gadījumā ar 2000. gada 2. novembra Regulu ECB/2000/11 par pārejas noteikumiem Eiropas Centrālās bankas obligāto rezervju piemērošanai pēc euro ieviešanas Grieķijā (OV L 291, 18.11.2000, 28. lpp) un kā minēts Atzinumos CON/2005/35 un CON/2005/8.